

Бурят-Монголой ҮНЭН

№ 212 (5883)
ОКтябрийн
25
ВТОРНИК
1949 он

Сэн 20 мүнэгэн

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно
Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган

МОСКВА, КРЕМЛЬ

ССР Союзай Министрүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Иосиф Виссарионович СТАЛИНДА

Бурят-Монголой АССР таряа бэлдэхэ гүрэнэй түсэбтэ болзорхоонь урид дүүргэбэ гэжэ, хүндэтэ Иосиф Виссарионович, Танда эхидхэнэбди. Үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхидэ орходоо байгша ондо 1 миллион пүүд үлүү эхэ таряан гүрэндэ тушаагдаба. Эдэе хоолой гол културанууды тушааха түсэб 119,5 процент дүүргэгдээ. Үнгэрэгшэ

жэлэйхидэ орходоо 915 мянган пүүд үлүү эхэ шэниисэ ба хара таряан тушаагдаа. Республикын колхозууд ба совхозууд тогтоогдоһон түсэбһөө гадуур 500 мянган пүүдһээ бага бэшэ орооһо гүрэндэ тушааха гэнэн уялга абаба. Энэ уялга дүүргэгдэхэ гэжэ, нүхэр Сталин, Таниис найдууанабди.

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой секретарь А. КУДРЯВЦЕВ.
Бурят-Монголой АССР-эй Министрүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ К. ВИНТОВКИН.
СССР-эй бэлдэхэлэй Министерствын Бурят-Монголой АССР-гэхи түлөөлэгшэ А. ЗАВЬЯЛОВ.
Бурят-Монголой АССР-эй хүдөө ажахын Министр В. ДУБРОВСКИЙ.

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗНО ТАРЯШАДАЙ ШЭНЭ ИЛАЛТА

Республикнай гүрэндэ таряа тушааха түсэбтэ болзорхоонь урид дүүргэбэ. Энээн тухай арадуудай агуухэ вождэ нүхэр Сталинда млыгэгдэһэн рапорт мүнөөдөр толилодобо. Энэ жалдэ нёдондо жэлэй энэ үеынхидэ орходоо 1 миллион пүүд үлүү эхэ таряан гүрэндэ тушаагдаа, гол орооһото културанууды тушааха түсэб 119,5 процент дүүргэгдээ. Нёдондо жэлэйхидэ орходоо 915 мянган пүүд эхэ шэниисэ ба хара таряан тушаагдаа гэжэ рапорт соо хэлэгдэнэ. Республикын колхозууд болон совхозууд түсэбһөө гадуур 500 мянган пүүд таряа тушааха гэнэн уялга абаа.

Түрүү колхозууд болон аймагууд гүрэндэ таряа тушааха түсэбтэ үни дүүргэбэ, мүнөө түсэбһөө гадуур тушаажа байна. Байкало-Кударын, Курумканай, Кударын Кабанскын, Хоринн, Хажангын, Иволгин, Яруунын, Тарбагатайн, Баргажанай, Бичурын аймагууд, республикын олон колхозууд республиканска Хүндэлэлэй Доскада бэшгэгдэжэ, аллартай суугтай болоо. Мүнөө Байкало-Кударын, Тарбагатайн, Кударын аймагууд түсэбһөө гадуур таряа тушааха гэнэн уялгагай дүүргэбэ.

Эхэ орондоо— түсэбһөө гадуур

ТАРБАГАТАЙ. Мүнөө жалдэ аймагай колхозууд орооһото културануудай үндэр ургаса туйлаа. Тинн, Эхэ орондоо элбэг эхэ таряа талха тушаажа байна. Ургаса хуряалгын эхилхэдэ энди колхозууд, МТС-үүд ба хүдөө ажахын мэргэжэлтэд гүрэндэ болзорхоо урид тоосохо, мүн түсэбһөө гадуур 27 мянган пүүд таряа тушааха гэнэн уялга абаа. Тинн, уялгата түсэбтэ үни хада дүүргэбэ, түсэбһөө гадуур 30144 пүүд шэлэмэ таряа тушааба. «Победитель», «Авангард», Сталинэй нэрэмжэтэ колхозууд түсэбһөө гадуур илангаяа эхэ таряа тушаагаа.

Уялгаяа хүндэтгэйгөөр дүүргэбэ

Кударынхидай үүсхэлээр социалистическэ мүрысөөндэ оролсоһон Байкало-Кударын аймагай колхознигууд, МТС-эй хүдэлмэрилгэлд ба хүдөө ажахын мэргэжэлтэд гүрэндэ таряа талхаар болзорхоо урид тоосохо, түсэбһөө гадуур 26 мянган пүүдһээ бага бэшэ таряа тушааха гэнэн уялгаа амжалтатгайгаар дүүргэһэн байна. Гадна, энэ аймаг овошчэ тушааха түсэбтэ сүм дүүргэһэн байха юм. «Майн I» колхоз орооһото културануудай гектар бүриһөө дунда зэргээр 12—13 центнер ургаса хуряалган байна. Тингэдэ сохилго, хатаалга болон сээрлалгыг түхэрээн сүүдхэ соо ябуулһан ашаар энэ колхоз гүрэндэ болзорхоо урид тоосоод, түсэбһөө гадуур, горьтой тооной таряа тушааһан байха юм.

Мүрысөө үүсхэнэн аймагта

Ургаса хуряалгы богино болзор соо, гээлтгэйгөөр үнгэрэгжэ, гүрэндэ таряа талхаар болзорхоо урид тоосоһын түлөө бүхэреспубликанска социалистическэ мүрысөө үүсхэнэн Кударын аймагай колхознигууд, МТС-үүдэй хүдэлмэрилгэлд ба хүдөө ажахын мэргэжэлтэд хэлһэн үгээ хүндэтгэйгөөр дүүргэбэ. Энэхид гүрэндэ таряа тушааха жэлэйнгэ түсэбтэ болзорхоо урид дүүргэжэ, октябрийн 7-до республиканска Хүндэлэлэй Доскада бэшгэгдэһэн байна. Угаа тэвнэ, таряа тушаалгын темпы улам шангадхажэ, түсэбһөө гадуур 30 мянган пүүд таряа тушааха уялгаяа амжалтатгайгаар дүүргэбэ. Куйбышевэй нэрэмжэтэ, «Комбайн», «Путь Октября» ба бусад колхозууд гүрэндэ таряа тушаалгатай аймаг соогоо агээд түрүүн дүүргэһэн байна.

Овошч — гүрэндөө

Сэлэнгын аймагай Загастайн сомоной Сталиной нэрэмжэтэ колхоз хартааба ба овошч тушаалгаар аймаг соогоо баранһаа урад гүрэндэ тоособо. Энэ жалдэ тус колхоз огородой баялг ургаса хуряагаа. Тэрэһэйгээ ашаар гүрэндэ тоосохо гадна, үрһэнэй ба страховой фонд хүсэд хаагаа, Тэрэһэлэн 600 центнер хартааба ба овошч колхознигуудайнгаа ажалта үдэрнүүдтэ хубааһан байна.

Октябрийн урда тээхи мүрысөөн

Уялгаяа дүүргэнэ

Улан-Удэ городой «Металлоширпотреб» завод (директорынь В. Н. Ветров) байгша оной июнь налада республика дотороо агээд гүрүүлэн валова продукция гаргача талаар табанжэлһэн түсэбтэ дүүргэһэн юм.

Октябрийн урда тээхи социалистическэ мүрысөөндэ оролсоһодоо тус коллектив ноябрийн долоон хүрээр 1949 онойнгоо үйлдэһэн түсэбтэ дүүргэжэ уялга абанан байна. Тинн, завод бүхэ дээрэ үнгэрэгшэ сентябрь нарынгаа түсэбтэ 113 процент дүүргэбэ.

Цэрэм шудхалгын цехынхид (начальнигынь нүхэр А. Минин) сентябрь нара соо үйлдэһэн түсэбтэ түсэбтэ 120 процент дүүргэһэн. Мүнөө октябрийнгаа даалгаварине болзорхоонь урид 100 процент дүүргэбэ.

Бүтээн гаргаһан продукциян шанары дээшлүүлгэдэ заводой дирекци анхаралаа эхээр хандуулна. Голодоһо гаргача бабад эрид үсөөрөө. Стахановецууд — шудхалаашад нүхэд Филипова, Федорова гэгшэд шудхалаашай шанар дээшлүүлгээр үлгэр жэшээ харуулан хүдэлмэрилнэд. 1949 оной хоёрдохи хахад соо тэдэнэр нэгшэе голодоһо гаргаггүй.

Механическа цехын түрүү токар нүхэр Ц. С. Сыромятников өөрынгөө шэн зоригто ажалар аяар 13 жэлэй программа дүүргэһэнэй. Тэрэ өөрынгөө станок дээрэ хүдөө ажахын машинануудай шухала детальнууды бүтээдэ. Үдэр бүрийнгөө нормые холо үлүүлэн дүүргэнэ.

Б. Дашнев.

Үндэр бүтээсэ

Улан-Удын пристаниин коллектив Октябрийн урда тээхи мүрысөөндэ абанан уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэбэ. Тус коллектив октябрийнгаа түсэбтэ 12 үдэр соо дүүргэбэ. Ашаанууды суднауудта тээжэ ба буулгахы түсэбтэ октябрийн 20-до 154 процент, ашаа ябуулгынгаа түсэбтэ 134 процент гүйсэдхэһэн байха юм.

Иймэ амжалта хайшан гээд туйлааб гэхэдэ, ашалгын хүдэлмэрийн еханхи кубин механизацийн ашаар хөгдэ. Эдэнэр аша тээлгыг гансахан түрэгдэхэ бэшэ, харин тээлгэһэн тоино ашаан бүхэнэй өөрын үнэ сэнгыг 8 процентээр доошлуулаа.

Ашаа тээвэр бригадануудай дундаһаа Пивоваровой бригада мүрысөөндэ түрүү нуури ээллэ. Энэ бригада үдэр бүхэндэ даалгаваряа 200—250 процент дүүргэбэ.

А. Коротаева.

Улаан тугта бригада

Мастер Бурдаковой хүтэлбэрилдэг карамельнэ цехынхид (кондитерска фабрика) табанжэлһэн түсэбтэ өрхим һайн шанартайгаар үнгэрһэн 3 жэл 2 нара соо дүүргэбэ һэн. Мүнөө тус цехынхид 1951 онойнгоо даалгаварине дүүргэжэ байна. Эдэнэр дирекциингээ дамжуулгын Улаан тугые үнийнэй бариха ябана.

Үйлдэһэн эдэ амжалтанууды хайшан гэжэ туйлааб гэхэдэ, цехын мастер нүхэр Бурдаков олон тооной стахановецууды хүмүүжүүлэ. Тэдэнэрэй мэргэжэлы дээшлүүлгэ талаар лекци болон элдхэл эмхидхэхэ гадна, үдэһын һургуули нээһэн байха юм. Тинмэһэ карамельшүүд-стахановецууд нүхэд Чуева, Вильмова, Трифонова, Аксёнова болон бусад мүнөө үдэр бүри 2—3 нормо дүүргэнэ.

Тус цех гансахан үнгэрэгшэ гурбадахи квартал соо түсэбтэ гадуур 3000 килограмм карамель үйлдэбэрилен гаргаа.

Мүнөө Октябрийн урда тээхи социалистическэ мүрысөөндэ ороод, нарынгаа даалгаварине 170 проценттэ доошо бэшэ дүүргэжэ, продукциягаа үнэ сэнгыг хамдаруулха, шанарын хайжаруулгын түлөө тэмсэжэ байна.

Энэ цехтэй социалистическэ мүрысөөндэ оролсоһон нүхэр Горюховскай хүтэлбэрилдэг бригада октябрий нарынгаа түсэбтэ 180 процент дүүргэжэ, Агуухэ Октябрийн 32 жэлэй оёе утахтын түлөө стахановска вахтада жагсанхай.

Е. Моссова.

1949 оной сентябрь нарын хүдэлмэрийн дүнгөөр республикын промышленностин ба транспортын удаадахи түрүү предприятинууды дайнай хүлэй сталинска табанжэлэй түрүүшүүлэй республиканска Хүндэлэлэй Доскада бэшэжэ гэжэ Бурят-Монголой АССР-эй Министрүүдэй Совет болон ВКП(б)-гэй Областной Комитетэй бюро тогтообо гээбэл:

ЛЕНИНЭЙ ОРДЕНТО ПАРОВОЗО-ВАГОННО ЗАВОД ОЙ ТЭЦ — начальнигынь В. П. Стругацкий, партийна организациин секретарь В. А. Дрокин, месткомойн түрүүлэгшэ В. В. Лукьянов.

ГАЛУУТА-НУУРАЙ РУДОУПРАВЛЕНИ — эрхилэгшэнь Д. Б. Ялевский, партбюрогойн секретарь Л. Б. Шахов, рудкомойн түрүүлэгшэ нүхэр Бабичев.

МЕХАНИЗИРОВАННЭ ШЭЛЭЙ ЗАВОД — директорынь Д. С. Болсохов, парткомойн секретарь Н. И. Мирончев, завкомойн түрүүлэгшэ В. М. Попков.

БАРГАЖАНАЙ КОМБИНАТ — директорынь В. И. Лозовский, ВКП(б)-гэй Баунтын айкомой секретарь Т. П. Дычко, профсоюзай райкомой түрүүлэгшэ нүхэр Ушаков.

СПИРТЫН ЗАВОД — директорынь Ю. М. Орловский, партийна организациин секретарь А. Ф. Мишурун, завкомойн түрүүлэгшэ И. И. Прохоров.

«БУРМОНГОЛЛЕС» ТРЕСТЫН ХАНДАГАЙН ЛЕСПРОМХОЗ — директорынь П. П. Вставский, директорые политическэ талаар орлогшо С. Г. Хандажапов, рабочкомойн түрүүлэгшэ Ж. Е. Тулаев.

УЛАН-УДЫН МОДОНОЙ ЗАВОД — директорынь М. А. Цитрон, партийна организациин секретарь С. Г. Пономарев, завкомойн түрүүлэгшэ Е. А. Сельников.

УЛАН-УДЫН ГОРОДСКОЙ ЭЛЕКТРОСТАНЦИ — директорынь П. И. Зеленовский, партийна организациин секретарь П. И. Диканов, завкомойн түрүүлэгшэ П. В. Кузнецов.

УЛАН-УДЫН МОТОРО-ЗААБАРИЛГЫН ЗАВОД — директорынь Н. Т. Антоненко, партийна организациин секретарь А. Н. Маслов, завкомойн түрүүлэгшэ Е. М. Усов.

ШАЛУТСКА ИЗВЕСТКОВО ЗАВОД — директорынь Н. П. Барлуков, завкомойн түрүүлэгшэ Г. В. Корытов.

БМАССР-эй НОТАГАЙ ПРОМЫШЛЕННОСТЫН МИНИСТЕРСТЫН МЕБЕЛЬНЭ ФАБРИКА — директорынь П. Ф. Букарев, партийна организациин секретарь А. Т. Жеванский, фабзавкомойн түрүүлэгшэ А. П. Бобров.

НЭБЭ ДАРАЛГЫН ФАБРИКА — директорынь П. М. Антонов, парторганизациин секретарь С. А. Голвин, месткомойн түрүүлэгшэ Н. М. Мещерякова.

ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНО РАЙОНОЙ ПРОМКОМБИНАТ — директорынь П. С. Сытов, партийна организациин секретарь В. В. Рыжков, месткомойн түрүүлэгшэ А. К. Куделин.

ҮНЭГЭТЭЙН ПЛОДОВОЩНО ЗАВОД — директорынь М. Г. Синявин, парторганизациин секретарь нүхэр Воробьев, профсоюзай завкомойн түрүүлэгшэ А. Е. Спиридонов.

ОЛЗОБОРИЛГЫН КООПЕРАЦИОН УПРАВЛЕНИИ КИРОВЭЙ НЭРЭМЖЭТЭЙ ОЛЗОБОРИЛГЫН АРТЕЛЬ — түрүүлэгшэнь П. М. Баранов, техноругынь А. И. Мартыненко.

«КРАСНЫЙ ВОСТОК» ГЭЖЭ ОЛЗОБОРИЛГЫН АРТЕЛЬ — түрүүлэгшэнь М. И. Леминев, парторганизациин секретарь С. Г. Чуян.

ПРОМКООПЕРАЦИОН УПРАВЛЕНИИ «КООПЕРАТОР-КОМСОМОЛЕЦ» ГЭЖЭ ОЛЗОБОРИЛГЫН АРТЕЛЬ — түрүүлэгшэнь П. С. Матвеев, партийна организациин секретарь В. М. Маринов.

ЛЕСИМПРОМСОЮЗАЙ «СНЕЖНАЯ» ГЭЖЭ ОЛЗОБОРИЛГЫН АРТЕЛЬ — түрүүлэгшэнь И. П. Разуваев.

ЛЕСИМПРОМСОЮЗАЙ «БАЙКАЛ» ГЭЖЭ ОЛЗОБОРИЛГЫН АРТЕЛЬ — түрүүлэгшэнь А. А. Дунаев.

ЗУУН-СИБИРИЙН ТҮМЭР ЗАМАЙ УЛАН-УДЭ СТАНЦИОН ПАРОВОЗНО ДЕПО — начальнигынь тэвгэн директор-полковник Н. И. Носанов, партийна организациин секретарь А. Ф. Дудкин, месткомойн түрүүлэгшэ Б. А. Карпушев.

ЗУУН-СИБИРИЙН ТҮМЭР ЗАМАЙ 3-ДАХИ ОТДЕЛЕНИИ 15-ДАХИ ДИСТАНЦИ — начальнигынь С. Е. Мосиенко, партийна организациин секретарь С. И. Барейша, месткомойн түрүүлэгшэ П. С. Попов.

ЗУУН-СИБИРИЙН ТҮМЭР ЗАМАЙ 3-ДАХИ ОТДЕЛЕНИИ 16-ДАХИ ДИСТАНЦИ — начальнигынь А. В. Калусовский, партийна организациин секретарь Ф. И. Прокофьев, месткомойн түрүүлэгшэ Д. П. Одицев.

ЗУУН-СИБИРИЙН ПАРХОДСТЫН СЕЛЕНГИНСКЭ РАЙУПРАВЛЕНИ — начальнигынь Б. М. Попов, начальнигыне политическэ талаар орлогшо нүхэр Крашенинников, райречкомойн түрүүлэгшэ нүхэр Мадаев.

УЛАН-ЗАМАЙ СЕЛЕНГИНСКЭ ТЕХНИЧЕСКЭ УЧАСТОК — начальнигынь С. Д. Кузнецов, партийна организациин секретарь нүхэр Иванов, профсоюзай линейнэ комитетэй түрүүлэгшэ нүхэр Ульянов.

ЗУУН-СИБИРИЙН ТҮМЭР ЗАМАЙ НАУШКА СТАНЦИ — начальнигынь А. Д. Слаута, партийна организациин секретарь Е. Н. Угрюмов, месткомойн түрүүлэгшэ С. М. Ванюков.

ЗУУН-СИБИРИЙН ТҮМЭР ЗАМАЙ ДИВИЗИОННАЯ СТАНЦИ — начальнигынь С. К. Чаус, партийна организациин секретарь М. К. Иванов, месткомойн түрүүлэгшэ нүхэр Жвалюк.

ЗУУН-СИБИРИЙН ТҮМЭР ЗАМАЙ ЗАГУСТАЙ СТАНЦИ — начальнигынь нүхэр Монарев, месткомойн түрүүлэгшэ М. А. Снегур.

ХЭЛХЭЭ ХОЛБООНОЙ УПРАВЛЕНИИ ТРАНСПОРТНА КОНТОРО — начальнигынь нүхэр Чуйков, партийна организациин секретарь нүхэр Шафиров, рабочкомойн түрүүлэгшэ нүхэр Козлов.

РВ-63 РАДИОСТАНЦИ — начальнигынь А. Д. Мельников, партийна организациин секретарь М. С. Смирнов, рабочкомойн түрүүлэгшэ Г. П. Тринченко.

Жэлэй түсэб дүүргэгдээ

Хойто-Байгалай аймагай «Красный Октябрь» гэжэ зааһа барилгын эвенкийскэ колхоз Октябрийн урда тээхи мүрысөө эрид шангаар ябуулжа, энэ нарын 18-да зааһа бариха жэлэйнгэ түсэб дүүргэбэ. Тинн, Эхэ орондоо 708 центнер эрхим шанартай заганын мүрысөөндэ нүхэр Михайловай бригада түрүүлэн ябана. М. Смоляков.

ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

ВКП(б)-гэй Обкомой ээлжээтэ пленум тухай

Энэ оной октябрийн 20—22-ой үдэрнүүдтэ ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой ээлжээтэ — VI пленум боложо үнгэрбэ. Пленум болбол «Колхозно ба совхозно ашаг шэмэтэ малажале хүгжөөжэ гурбан жэлэй (1950—1951 онуудай) түсэбтэй дүүргэлгын ябаса тухай» ба «Хүдөөдхи културно-гэгээрэлэй хүдэлмэрийн байдал ба тэрэниэ найжаруулха хэмжээнүүд тухай» асуудалнууды хаража үзөөд, эдэ асуудалнууд тушаа тогтоолнууды гаргаа. Пленум тэрэһэлэн эмхадхэлэй асуудалнууды шиндхэн байна гээбэл: а) ВКП(б)-гэй Обкомой секретарьнуудай уялгануудһаа нүхэд Д. П. Сальниковы ба А. Я. Казаковы сүлөөлөөд, ВКП(б)-гэй Обкомой секретарьнуудаар нүхэд И. П. Култышевы ба И. М. Роговы хунгаба; б) ВКП(б)-гэй Обкомой бюрогой гашүүдэй уялгануудһаа нүхэд Д. П. Сальниковы ба А. Я. Казаковы сүлөөлөөд, ВКП(б)-гэй Обкомой бюрогой гашүүдээр нүхэд И. А. Антоноку ба Н. М. Рогов гэгшэды хунгаба.

ТЭНГЭРИ УЛАЙХА ГЭЖЭ ЮУН БЭ?

Полярна туяаталга болбол байгаагийн бүртэй найхан үзэгдэл юм, энэ хадаа хүйтэн (полюс шадарай) ороонууда тодоор ажлагдадаг. Энээнэй янза тухэлнэй элдэбн байдаг. Нэгэ наа тэнгэридэ дугаа тухэлтэй ялагар зурууд бии болодог, үгүшье наа гэнэ гэрлэлтэн ядро (монсон) дүрд гэжэ носодог, харни тэрэйнгэ хажуушаа ялагар лентууд таран ошодог. Нэгэ заримдаа хүшгэ шэнги юумен ханжан ялардаг, тинхэдэ тэрэнэй уршалаа хуняадаһануудань таһалгараггүй хэлбэлжэе байдаг, ягүгөө зарымдаа тэнгэрини али нэгэн тогтооно гарган тус тус элнтэ туяанууд титим түхэлтэйгээр ялардаг.

Най илган гарган электронудай урасхал манай Газар дэлхэй агаарай гэв дээдэ, шэнган үедэ ороолоороо агаары гэрлэлтүлдэг. Нээрүшье шэл трубка соохн шэнган агаар соогуур электрическа ток гаргахад тус агаар гэрлэлтэдэ, өнөн үндөө тус агаар соогуур үнөөхи электронудай гарган ушар мун гэше. Түргэн хилдэн электронуд агаарай тон жажээн хубихануудыс мүргэдэг, тинхэлэрэ агаары гэрлэлтүлх шадалтай болдог. Энэ ушарыс хүнүүд ажбайдалдаа хэрэглэдэг: гоё гэрлэлтүлдэ хэлдэ тусгаар лампануудыс носодог.

Тимэ болохоолооро, полярна туяаталга гэшэ электронуудай үлөөгөөр болодог, агаарай дээдэ, шэнган үеин гэрлэлтэ мүн. Полярна туяаталга ехэнхидэ 100 км. тухай илдэр дээрэ болодог.

Энэ үзэгдэл иматта хүйтэн полярна ороонууда болодог гэнэбди. Энэнь баһал тайлбартай юм. Электронуудай урасхал — электрическа ток — Газар дэлхэй магнитна полинуудтай харилсаатай байдаг. Манай Газар дэлхэй магнитна шэнжлэг, тайлбарлан хэлбэл, хоёр полюстой магнитта адли юм. Газар дэлхэй магнитна полюсууд хүйтэн ороонууда байдаг (хойто ба урда полюс шадарны). Тимэнь Наранһаа ерэнэ электронудай урасхалууд Газар дэлхэй магнитна полинууда татагдадаг, тигн тэрэнэй полюсууд шадар, хүйтэн ороонууда суглардаг, Ушар нимэнь полярна туяаталгауд хүйтэн ороонууда, Газар дэлхэй урда гү, али Хойто полюс шадар ажлагдадаг.

Энэ теоринэ эрдэмтэл лаборатори соо олт хэжэ тодорүүлһаг байха юм. Энээнэй тула Газар дэлхэй модел (дүрс) хээд, тэрэнэ электронуудай мүргэлдэ гэрлэлтэдэ бодосоор бүрхөөн байба. Удаань энээнэ тойруулан Газар дэлхэй магнетизмда адли магнитна полинуудыс байгуулан юм. Иимэ модел тэшэ электронуудыс шүглүүлн табига, тинхэлэрэ тэдэн үнөөхи бодосын мүргэлдэ гэрлэлтүлдэ байба. Энэ гэрлэлтүлгэнь Газар дэлхэй, моделин "полюсууд" шадар болдог байба. Ингэжэ полярна туяаталгын научна ба теоретическэ тодруулгань опыдоор баталдаг юм.

Байгаалин ушар ёо мадэхгүй зарим хүнүүд полярна туяаталгын үзэгдэл бологш тэнгэрини улайгыс дайн дажарай тэндэ гэжэ дамы хэлсэдэг. Үндөө энэ хадаа байгаалидахи юрын физическэ үзэгдэл мүн болоно.

Энэ хүйтэн ороонуудах и полярна туяаталгануудай үгэ гаралыс ехэнхидэ харын толон шэнги түлэмхи юм. Гэбшье, тон ялагар улаабтар үнгэзэй туяаталгануудыс үзэгдэдэг.

Полярна туяаталганууд манай элдэб харгагдаггүй юм. Гэбшье, тон хүстэй туяаталгануудай болохоо тэнгэрин хойто хажэ найхан, үнжжээн улаан толоор толодог, тинхэлэнь манай бурядууд «тэнгэри улайгаа» гэгдэг.

Полярна туяаталгын би болгодог шадалангине наука үнэинэй тайлбариланхай. Энээнэй би болгодог Наранай туяаталгыс сохом холбоотой юм, тусхайлхад: Наран дээрэ тусгаар толбонуудай би болохоолоор полярна туяаталганууд үзэгдэдэг.

Наран гэшэ туйлай томо, айхабтар халуун, гал — шэнгэн бумбэрсэг юм, тинхэдэ саг ургалжэ орбонго бусалжа байдаг, тинмэнэ гүнзэгтэ доторх массануудын газашаа буряалан хуйлаган хаягдадаг, Энэ үедэнь Наран дээрэ толбонууд үзэгдэдэг, тэднине астрономическа дурамбайгаар эли харжа болохо юм.

Наран гэшэ айхабтар халуун, гал — шэнгэн болос мун туладаа элдэб өшүнүүдыс илган тараадаг. Тэр өшүнүүдэнь дунда харгаддаг ба харгаддаггүй өшүнүүдэйд байдаг. Энээнэнь галдан Наран болбол бүхэ тоң халуун болосууда адли, электронуудыс, тайлбарилан хөлхэдэ, отрицательна электрическа зарядтай, материни тон жажээн хубихануудыс, илган гаргадаг. Наран дээрэ үнөөхи толбонуудай илангаа олоор би болохоод, электронуудыс илангаа ехөөр илгаран гардаг. Эдэ электронууд Наранһаа илгаран гараад, хайша хайша тарадаг, тэднэй зарим хубинь манай Газар дэлхэй агаарай гэв дээдэ шэнган үедэ хүржэе ерадог. Наран

ЭДЭНЭР ФЗО-ГЭЙ НУРГУУЛИ ДУУРГЭЭ

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Галуула-нуурай нүүрлэнэй шалтын запальщик, комсомолец-стахановец Роман Алыунов (зүүн гарһаа), навалотобойшнуудай комсомольско-залуушнуудай бригадын бригадир стахановец Александр Раев. М. Минисевэй фото.

Депогойхидой үгэ ба хэрэгүүд

Октябрини урда тээхи социалистическэ мурьсөөндэ түрүүжэ айбан депогой механическа цехтэ орободон. Сэбэр, харууд, уужам ехэ зал дотор элдэб станууд дээрэ хүстэ паровозуудай частнууд өө-мөөгүйгөөр мүлдэгэ, сонхын наранай туяандаа болонго татан яланзана.

Нэгэн дээрнэ багахан улаан туг хадхаатай байһан хоёр станогой хоорондо набтаршаг бөгсэй, харахада даруу янзын нэгэ хүн бидэнэй дүгэлһаниие оборошьегүй, шамдуу түргэнөөр ажаллана. Паровозуудай деталнуудыс харууладаг ба заһадаг томо гагшын станогой дээдэ талан аялаар, нэгэ жэгдхэнээр урагша хойшоо холжорно, сахарилан булад зомгоолнууд шаршаган гарана. Эндэ солото токар Владимир Горшков ажаллажа байба. Энэ суута стахановец гансашье мүнөөдэр бэшэ, харин ходоодо хоёр станок дээрэ ажаллада юм. Энэ нүхэр дайнай һуулай станицка табанжэлэй түсэбев советскэ арадай баялжжэ ажилһэнэе хойшо 6 жэлэй даалгавари дүүргэд байна.

Комсомольско-залуушуулай бригадын бригадир Василь Федорович Соколовой хүтэлбери дээр, Владимир Горшковой жажэе гээр ажаллажа, Наранһаа һарада үйлдбэрингөө түсэбев үлүвлэй дүүргэнэ. Хэрбэ сентябрини түсэб 149 процент дүүргэн байгаа һаа, октябрини үнгэрһэн хоёр декадын түсэб 142 процент дүүргэе.

Саашаа подъяеочно цех соо орободон, Оромсоромай паровозуудай томо томо раманууд, элдэб олон крайууд ямар нэгэн барилга шынгар харгадана. Үйлдбэрини талмайн тэг дундаа покзателниин гоё найхан доска элхэнээр харагдана. Тэрэнэй хажууда «Социалистическэ договор» гэнэ гаршагтай томо, еха текст үлгөөтэй.

Бидэнне цехын мастер нүхэр Горлачев утгажа, комсомольско-залуушуулай бригадын бригадир нүхэр Фроловой танилсуулба.

Ив. Очирев, Б. Дашиев.

ГУРБАН ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБЫЕ БОЛЗОРҎО УРИД ДУУРГЭХЭБДИ

Билдэр, «Улаан Табангүт» колхозой хониной-товарна фермын худалмэрилэгшэд нинитан шамэтэ малажалыс хүгжөөр гурбан жэлэй түсэб тухай парти, правительствын тогтоолыс үгэ ехэ байртайгаар угтаад, тэднине хэрэг дээрэ баялжжын үгэ худалмэрилжэ байнабди.

Нарин ба шарүгүтэр нооһотой шандой тоо толгойе бүхэ хэмжүүгээр олошоруулха, тэдэнэй үгэ үгэлгыс дэвшүүлхэ ябадамыс хони үсхабарилхэ талаар шушаа зорилго мун гэжэ тоолохо» гэжэ СССР-эй Министруудэй Советэй ба ВКП(б)-эй ЦК-гэй тогтоол соо хэлэгдэнэ. Энэ гол зорилгыс баялжжын тулада бидэ, түбхын түрүүндэ тодо һонортой зохсожо, тэрэнине баялуудыс хэмжээнүүдыс хараалһан байнабди.

Хони үсхабарилжа тогтоогдомол минимумэй ёһоор манай колхоз 500 толгой хонитой болохо юм. Мүнөө манай фермдэ 4 мянган шайгой, тэрэнэй тоодо 1500 толгой хонид бии. Эдэ хонидоо жэл со оло дахин түрүлээд, мун исоветсвенна аргаар ороондо оруулад байхдаа гурбан жэлэй түсэбев 1950 оной эсэстэ гэгэ гү, мун болзорһоонь нэгэ жал урид дүүргэе байнабди.

Тэршэдэн хонидой үүдтэр хайшаруужа, ашаг шамынь дэвшэжэ зорилгомнай ойрын сагта баялжжэе юм. Мүнөө манай фермдэ 1500 толгой метис хонид бии. Эдэ хонид үбэлэй шаруун шитиние ноотай үүдтэрэй хонидоо муу бэшээр дабаханаа гална, үбэлдөө бэлшэри дээрэ улаадаг байха юм. Тимэнь тэдэнэр саг үрэлжэ тобир шанаар ондо ородог, ноноо, хониха, һу ехээр үгэдэг байна. Зарим колхозууд метис ба меринсо хонид манай ноотай уларилэй хонид байдалда таарадаггүй гэжэ

Д. Лодомилов, Кяхтын аймагай «Улаан Табангүт» колхозой ОПФ-е даагша.

Түрүү фермэ

Хойто-Байгалай аймагай Бай-альска сельсоветэй «Трудовой (Левянин)» колхозой хүнэй товарна ферма аймаг дотороо түрүү ферма юм. Тус фермы аимсоведэй шадут Аграфена Сокольникова түрлээрлэнэ. Энэ ферма октяб.

Тахягаа хаана үбэлжүүлхэ юм

Ашаг шамэтэ малажалыс хүгжөөр гурбан жэлэй түсэб тухай парти, правительствын тогтоолыс үбэлжүүлэн, Тарбагатайн аймагай «Красный боец» колхоз энэ жэлдэ шубуунай фермтэй болоһон байха юм. Тондэн олоһон тоонон таханууд болон дельбаранууд бии. Ыбшье, тэдэнэ байра байдал баялжжэ дээрнэнь уйтхан гэр со ехэ багагүй барандаа хамта прэсэдэжэ байдаг юм. Тимэнь ноним дельбарануудын ехэ тахануудта гэгшэглэдэг, эдэ хооло буяалгадаг байна.

Мүнөө хүйтэн боложо байна. Ыбшье, тахягайн гэр түлэгдэе.

К. Антонов.

Үзэг бэшэгтэ Нургалгыс бодотоор хүтэлбэрилхэ

1948—1949 оной нургалсалй жай дүнгис хаража үзэхэдэ, бүрт-монгол арад зонине үзэг бодотта нургалга зарим аймгуудыс урданайхинһаа нилээд хайжарна байна. Олоһон кружогууд, түрпанууд занягнингаа шанарыс үлүвлүүлээ. Ойгууламын хүмэриин нинтэ зорой дунда нилээд түргээр ябуулагдаа.

Эдэ бүгдэ багшанар, культурмэсүүдэй ажалдаа хайхарамжа-тайгаар хандадаг болоһонһоо, үгэдэй гэгэрлэй таһануудай хүтэлбэрилхыс методэс хайжаруул-һадаа туйлагдаа. Тинхэдэ, партиан, комсомольско организаци-онудай бодото анхаралаа табижа, ороод үзэг бэшэгтэ ажалшадые нургалгыс шалгажа байдаг боло-һоонһоо най үр дүн гараа. Жэшээлхэдэ, Бургажанай ай-макта (ОНО-е даагша нүхэр Хакимов) 398 хүнэй 359-чиний нургал-салда хабалуулагдаһан юм. Мүнө тэдэнэй 49-чиний дахин нургал-сал болонхой. Бусадын нургалса-лаа сүм дүүргэ. Даамгай найн заны үлгөөр Кяхтын аймаг ил-дэга, Багшанар Банзаракцаева, Будаева, Шыренова болон бусадта хайлган нургалшад — колхозни-нууд үлүгэ амжалтатайгаар күр-сэдэ дүүргэ. Курумканай, Яруу-ны аймагууд мун энэ һайц дунгүү-дыс харуулаа.

Мухаршэбэрай аймагай «Нургуу-лан багшанар нүхэд Матагханов», Эрдэнеев, Богданов ба бусад ажилшадан дээрэ лекции, анид-лүүлгыс үншжа. Нургалсалй өсөдэ үлүлөөсөн байха юм. Чисовенскэ ахиң нургуулыс дааг-ш нүхэр Будаева (Кабанскэ) 32

хүнэй 29-ые нургажа гаргаа. За-каменай аймагай Бур-Цакирай, Енгорбойн сомонуудай багшанар болон культурмэсүүд ойгуулам-жын худалмэри үргэнөөр ябуул-һан байна. Тус сомонуудай бүхэ ажалшад нургалса. «Культурмэс-үүд Намжилова, Митыпов (Хори), Ракишев (Улан-Удэ), Ширеторов, Доржиев (Курумкан) болон бусад нүхэдүүд зорилгоёо найнаар бэ-лүлһэн байха юм.

Габшье, зарим аймагуудта энэ худалмэри тон нулаар ябуулагдаа. Салынгиин, Закаменай, Зангайин, Задин, Торинин, Хажэнгиин, Бау-нтын аймагуудай зарим хүтэлбэ-рилэгшэ тус асуудалдэ политическэ удхыс ойлгоогүй дээрнэе хэр-эгсээгүй. Тимэнь энэ, республи-ка соомнай 2711 хүн үзэг бэшэ мэдэхгүй байһаар, 2406 хүн бага мэдэхшад гэгдэнэ. Гадна, парти-но-советскэ эдбхитэднэ 278 хүн нургалсалда үшөө хабалуулагдаа-дүй.

Задын аймагыс абаад үзэе. Тэн-дэхи ажалшадай олонхын буря-дууд юм. Теад, үнгэрһэншье, мүн-өөшье жэлдэ үзэг бэшэгтэ нур-галда тус аймагта муугаар ябуу-лагдаа. Партиан, советскэ ор-гануудыс хүтэлбэрилэгшэд һана-лаа оройдоо табилдаггүй байна. Нургуулин директоруудэй, ОНО-е даагшын шалгалта хэдэггүй дээр-нэ зарим культурмэсүүд гүрэн

Г. ЦЫГАНКОВ, БМАССР-эй гэгээрэлэй министр

мэхэлхэ һэдэлгэ гарганан байха юм. Жэшээлхэдэ, культурмэсцэ Бадаев гэшэ 1948 оной августын 15-һаа байгша оной мартын 24 хүр-тэр 51 хүнине нурганан гэгдэжэ 5, 300 түхэри мунгэ абаа. Үнэн дээрэе выпуск хэһэн тухай актуу-дын худал хуурмаг байшоо.

Закаменай аймагта 1207 хүн нургалса байна. Габшье, нургал-сал ажилшадгүй. Хужарай сомондо нэгүшье хүн нургалсангүй. Эндэда Хужарай долоонжэлэй нургуулин директор нүхэр Жалсанов гэмтэй байна. Корсаковска долоонжэлэй нургуулин (Байкало-Кудара) баг-шанар муугаар худалмэрилнэ. Тин-хэдэнь, ОНО-гэй инспектор нүхэр Николовэ үзэг бэшэгтэ нургалгыс өөрөө бутхадэ найдажархинэ.

Ажалшадые ород үзэг бэшэгтэ нургажа хэмжэе-ябуулгын ажилһан үгэдэ Ахын аймагхид ехэ эдбхи харуулан юм. Министруудэй Со-ветдэй ба ВКП(б)-гэй обкомой бю-рогой тогтоолой гаранһаа хойшо 616 хүн нургалдаа. 151 хүн үшөө үлөө энэ. ВКП(б)-гэй Обкомой, гэгээрэлэй Министерствын бригадын шалгажа үзэхэдэ, нургалсалй хү-длэмэри ёһо тэдгээр эмхидхэгдэнэ байба. Томилгодоһон культурмэс-үүддын программа, учебник үгэ гэгдэе, ажаллангүй. ОНО-е даагша нүхэр Дугаров аимпробсоезай складта программа, учебникуудыс обогор хэбтэхэдэ, культурмэсүүдэ

гүгэдэггүй байгаа. ВКП(б)-гэй ай-ком, аймгүесэдком ОНО-доо най-дажархөд л өөһэдгөө зайлуул-жархинан байха юм.

Үзэг бэшэгтэ нургалгын муугаар ябуулагдадаг дээрнэе тэрэндэ та-бигдаһан мунгэн зөөрин хүсэд хэрэглэгдэнгүй. Хажэнгиин аймаг 132 мянган түхэригөө оройдоо 44,9 мянгыс, Селэнгэ — 110 мянга-һаа 44 мянгыс гаргалһан байна. Гадна, зарим аймагай финансова таһанууд саг соонь мунгөөр ханга-наггүй. Түнхэнэй аймагай культур-мэсүүд хамта дээрэ 25 мянган түхэриг мунгэ үшөө абажа шалаа-гүй. Ингэжэ мунгөөр хангахгүй ябадал үзэг бэшэгтэ нургалгыс гэг-дэргэнэ татана.

Жэлэй эсэс хүрэтэр тоотой үдэр үлөө. Бидэнэр 7444 хүнине лива-рини нэгэн бодотор нургажа ёһо-тойбли. Энэ хадаа ехэнхэ, харюу-салгатай худалмэри болоно. Рес-публикынтаа бүхэ нингыс эмхидхэ-жэ, үзэг бэшэгтэ нургалгыс амжал-татайгаар дүүргэе уялга урданмай байна.

Октябрэ һарын дүүрэтэр сомоной Советүүдэй эссинүүд, колхознигуудай хамтын сүлгээн, багшанарй советүүд, культурно-гэгээрэлэй эми-х зургаануудай худалмэрилэгшэ-дэй үблөөнүүд дэгүүр энэ асууда-лыс хэлсэхэ хэрэгтэй. Мун парти-на, комсомольско, профсоюзна ор-ганизацйнууд али болохоор түнал-жа зэргэтай. Арадай гэгээрэлэй та-һанууд, нургуулинуудыс хүтэлбэ-рилэгшэд үзэг бэшэгтэ нургалгыс 1949 оң соо заатаггүй дүүргэжэр багшанар болон культурмэсүүдыс хүтэлбэрилхэ уялгатай.

Редакцияда ЕРЭН БЭШЭГҮҮД

Манай станци „Садаа неделидэ“ юу хээб

Үрэ жамаста культурануудыс тарилгыс үргэдхэлгэ хадаа хүдөө ажарыс үзэгдэл бодхоолог ба хүгжөөлгын гайхамшагта программатй таһаршаггүй холбоотой. Сад тарилга хадаа ехэнхэ экономика удхашанартай юм. Тэрэнэй үгэдэ олоо доход колхозууд ба совхозуудай түргэнөөр баяжаха ябадалда ехээр үлөөлдөг байна. Манай республика дотор сад тарилга эхин шатадаа байна. Республикын колхозуудар оройдоо 60-аад гектар поологдонэ. Тингэ-бэшье, үрэ жамэстэ сад тарилга, эрчимээр харууналжа шаданан колхозууд тэрэннэе бага бэшэ олоо доход орууддаг байха юм. Жэшээлхэдэ, Бичурин аймагай «Красное Знамя Труда» колхоз Эсэгэ ороноо хамгалһан Агууехэ дайнай урда тээ 15 гектар үрэ жамэстэ сад тарилһан байгаа. Энэ садныс һуулай жэлдэ колхоздоо ехэнхэ доход оруулжа байна. Байгша ондо тус колхозой садов нүхэр Петров вишни, малина, ба яблонин найн ургаса хуража, колхоздоо 50 мянган түхэри-гэй олоо доход оруулан байха юм. Мун нилээд ехэ үрэ жэмэс колхознигуудай ажалта ударта ху-багдаа.

Ойрын хэдэн жал соо республика дотор үр жамэстэ садай талмай 2—3 мянган гектарта хүргэ-дахэ ёһотой. Энэ шухала зорилгыс бэелүүлхэ харэгтэ городууд ба хүдөө тосхонуудай ажалшад, оло-нинтэ зон, нурагшад ба хүдөө ажахын мэргэжэлдэ бүгдөөрнэ хабарадалсаха байна. Инагал энэ зорилгоор манай республикыс Министруудай Совет «Садаа неде-ли» үнгэргэжэ тухай тогтоол гарган байгаа. «Садаа неделин» турша соо Бурят-Монголой үр жамэстэ тур-шалган станци выставкэ эмхидхэ-жэ, элдэб сортын үр жэмэс болон тэрэннэе буйлуулагдадаг продук-туудыс ажалшадта харуулан байна. Гадна, «Садаа недели» соо үр жамэстэ молодой 8768 саженцууд, гоёдыннэ молодой 13800 саженцууд (төрэ тоо-до уляһанай, акациин) колхо-зууд, предпритйнууд ба ажал-шадта хуадагдадаг. Городой предпритйнуудһаа паровозо-ва-гонно завод «Садаа неделидэ» элбхитэйгээр хабарадалсажа, илан-гала олон саженцуудыс абаһан байна. Тинхэдэ станциин научна худал-мэрилэгшэд Байкало-Кударын, Тарбагатайн, Кабанскын, Пр-байкалска болон бусад айма-гуудта гаража, колхозуудай сад тарилгада бодото түһаламжа үзүүлһан ба консультаци, зава-ри үгэлһан байха юм. Ингэжэ «Садаа неделин» ашаар республика үр жамэстэ ба эсэрлэг салтай республика болгохо ябадалда нилээд ехэ ал-хам хэгдэе. В. Тюменцев, И. В. Мичуриний нэрэмжэтэ үрэ жамэстэ станциин директор.

Депутадай эдбхитэ амал

Улан-Удын городской Советэй депутат Филипп Степанович Рачко Зүүн-Сибирини пароходствын Селенгинскэ районо Управлениин ажилай эмхидхэлэй таһагай глэвин икениерээр худалмэрилнэ. Нүхэр Рачко тусхайта ажаллаа эрчимээр дүүргэдэг байханаа гадна, нингын худалмэрида элбхитэйгээр хабара-далсадаг, хунгашаданга дунда айлгууламжын худалмэри үргэнээр

